

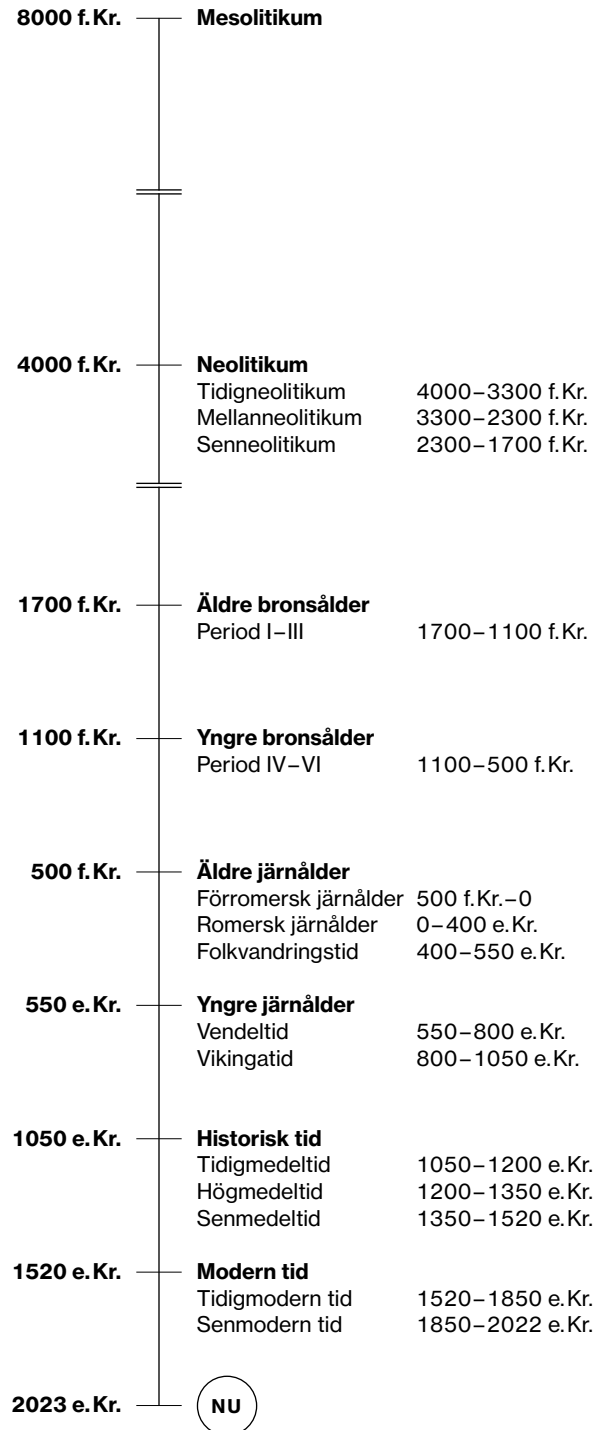
SCHAKTNING FÖR FIBER I GARVAREGATAN

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning L2009:7173, stadslager
Nordantill 1:1
Norrköpings stad
Norrköpings kommun
Östergötlands län
Östergötland

Av FREDRIC WIRBRAND

ARKEOLOGISK
PERIODINDELNING
FRÅN
STENÅLDER
TILL
NUTID

Schaktning för fiber i Garvaregatan

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning L2009:7173, stadslager

Nordantill 1:1

Norrköpings stad

Norrköpings kommun

Östergötlands län

Östergötland

Av FREDRIC WIRBRAND

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB

STIFTELSEN KULTURMILJÖVÅRD
PILGATAN 8 D
721 30 VÄSTERÅS

Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2023

Samtliga foton av Fredric Wirbrand.

OMSLAG
Asfalten tas bort inför schaktning.

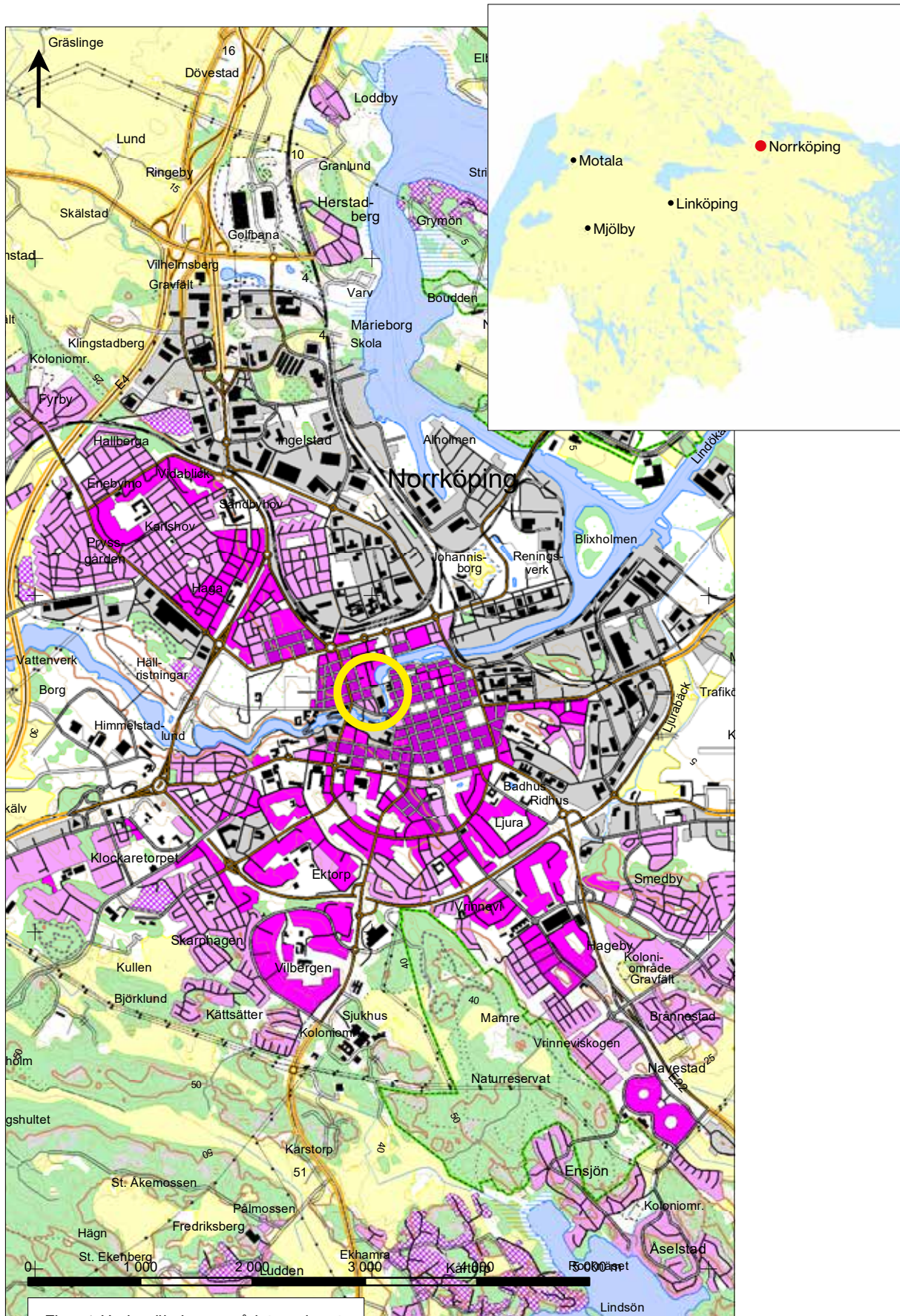
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 828988 och 850434.

ISBN 978-91-8041-128-8

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Inledning.	5
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Historisk bakgrund	6
Tidigare undersökningar	7
Syfte och målsättning	7
Metod och genomförande	8
Undersökningsresultat	11
Tolkning och utvärdering	11
Referenser	12
Kart- och arkivmaterial	12
Litteratur.	12
Tekniska och administrativa uppgifter	13
Bilagor	14
Bilaga 1. Schakttabell	14

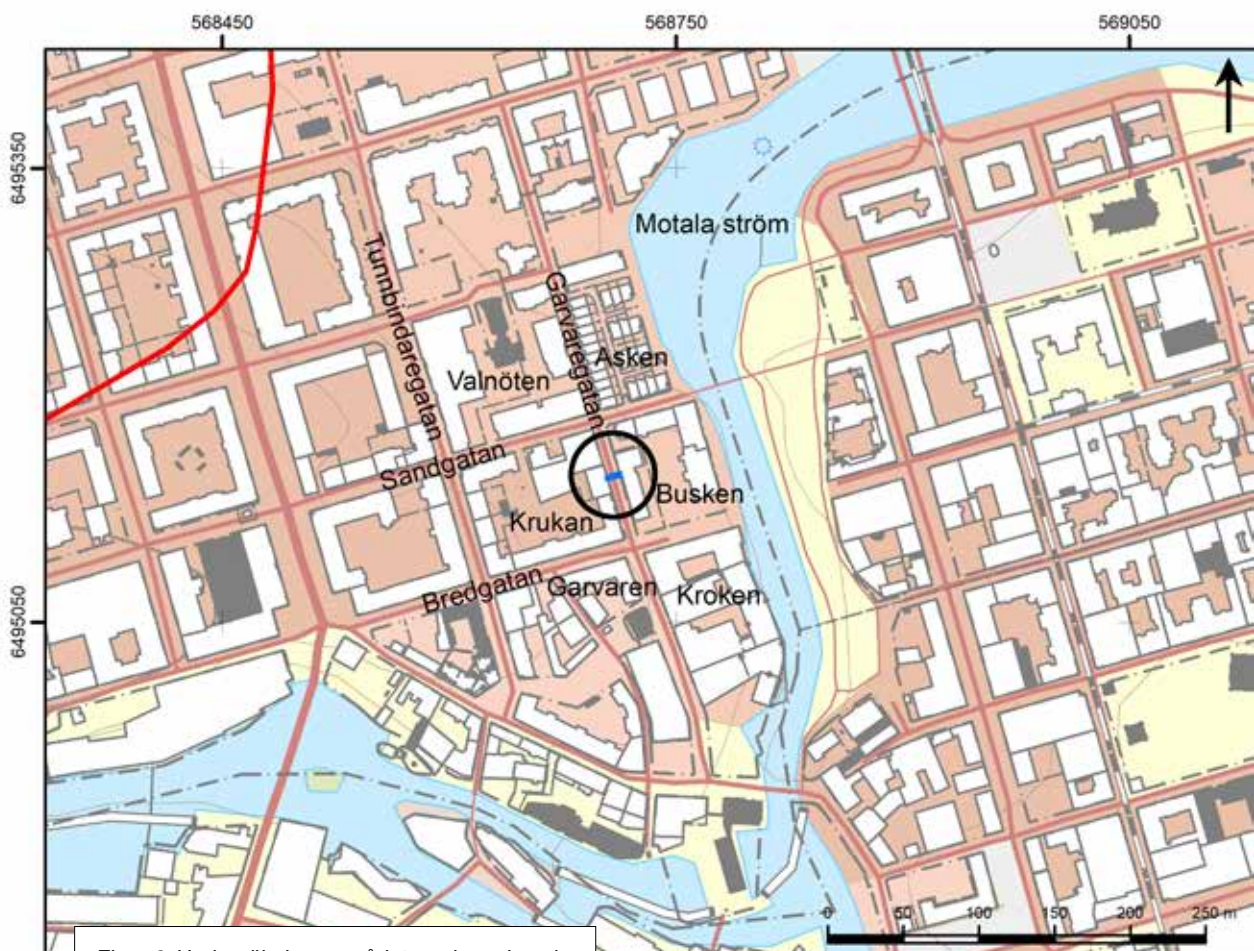
Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en gul ring. Utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Garvaregatan i Norrköping. Ett 8,5 meter långt, 0,55 meter brett och 0,5 meter djupt schakt för fiberkabel grävdes tvärs över gatan mellan kvarteren Busken och Krukan. Inga arkeologiska lämningar påträffades.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Garvaregatan, fastigheten Nordantill 1:1, i centrala Norrköping (figur 2). Undersökningen föranleddes av att Transtema Network Services AB skulle gräva ner fiberkabel tvärs över gatan. Undersökningsområdet låg inom fornlämning L2009:7173, Norrköpings historiska stadslager. Beslut om undersökning fattades av Länsstyrelsen i Östergötlands län (dnr 431-5758-2022, beslutsdatum 2022-09-21). Fältarbetet utfördes den 31 oktober 2022. KM:s projektledare för undersökningen var Fredric Wirbrand som även har författat denna rapport.

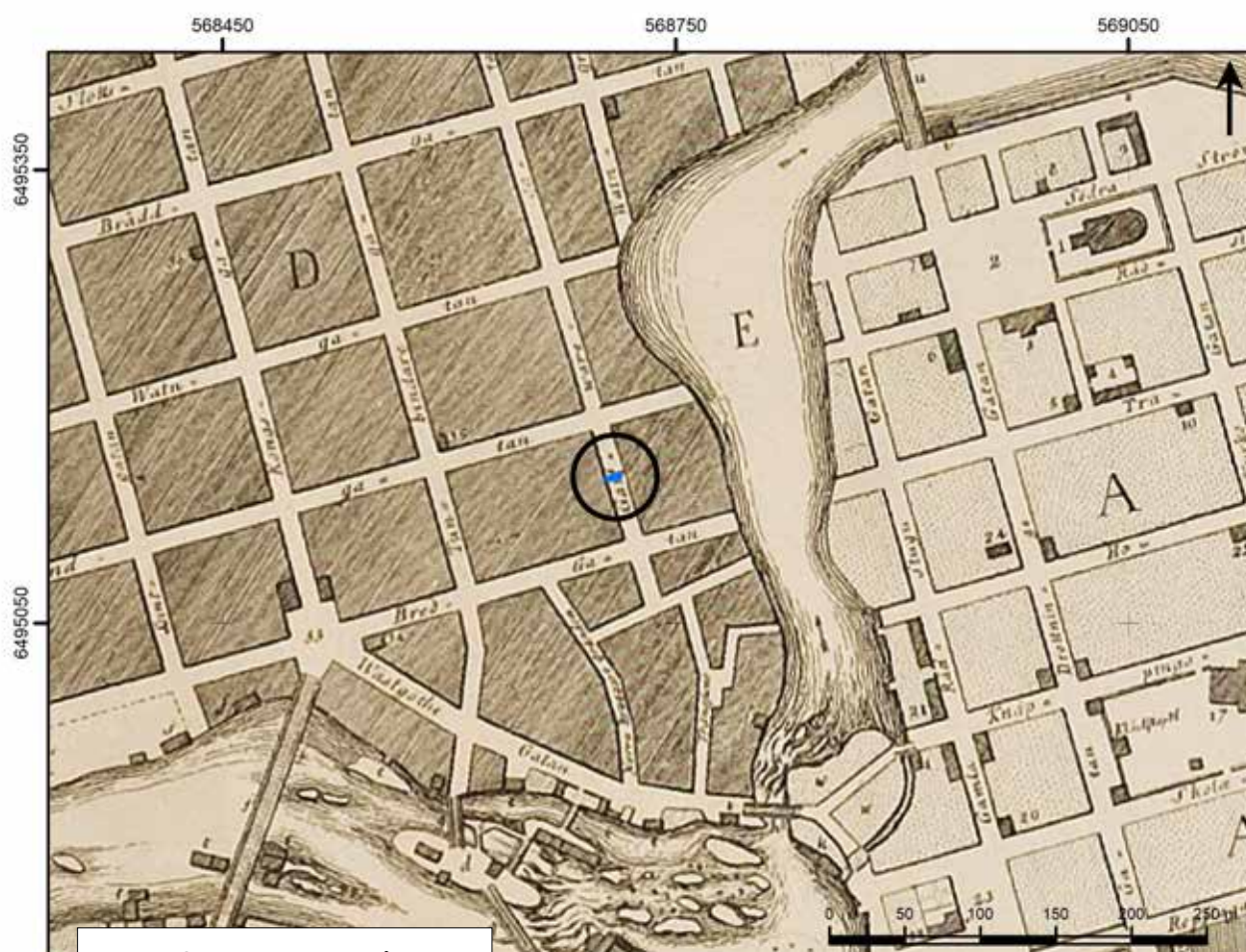
Figur 2. Undersökningsområdet med omgivande kvarter och gator. Den röda linjen visar gränsen för fornlämning L2009:7173, Norrköpings stadslager. Utdrag ur Fastighetsgatan. Skala 1:5 000.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningen utfördes på Garvaregatan i centrala Norrköping, mellan kvarteren Krukan och Busken. Gatan är en asfalterad bilväg som löper i nord-sydlig riktning. Byggnaderna intill undersökningsområdet är två till tre våningar höga och huserar restauranger och frisörsalonger i bottenvåningen med lägenheter ovanför. Platsen ligger 17 meter över havet nära krönet på en höjd.

Historisk bakgrund

Undersökningsområdet låg inom den historiska stadsdelen Nordantill (figur 3), som troligen har varit bebyggd sedan medeltiden. Enligt traditionen ska det ha funnits ett kapell av trä, vid namn Heliga andes kapell, på den norra sidan av Motala ström, som ska ha uppförts av de första kristna på platsen. Kvarteret Kapellhorvan, cirka 100 meter väster om det aktuella undersökningsområdet, har pekats ut som en trolig plats för kapellet (Lundgren 1916:32). Vid arkeologiska undersökningar i kvarteret Mjölaren sydöst om Kapellhorvan hittades kristna gravar som kunnat dateras till sen vikingatid och tidig medeltid, och som skulle kunna vara knutna till ett kapell. Någon byggnad har dock aldrig hittats.

Figur 3. Schaktet markerat på en rektifierad version av en karta över Norrköping från 1769. Skala 1:5 000.

I mitten av 1500-talet ska Sankta Gertruds kapell ha legat i området, förmodligen också detta i kvarteret Kapellhorvan (Broberg 1984:16). Även en stor jordhög vid namn Borgarehögen, från vilken man hade utsikt över hela staden, ska ha funnits i området under historisk tid (Lundgren 1916:48). Dessa konstruktioner har inte heller kunnat beläggas arkeologiskt.

Garvaregatan har fått sitt namn efter de många garverier som låg längs med gatan vid mitten av 1700-talet (Kristensson 2016:34). Kvarteret Busken har fått sitt namn efter rådmannen Gustav Carl Barckmans trädgård, som ska ha upptagit halva kvarteret under 1720-talet, och Krukan har fått sitt namn efter ett krukmakeri som fanns i kvarteret vid samma tid (Kristensson 2018:29–31).

Tidigare undersökningar

Vid en förundersökning 2010 grävdes sex schakt inom kvarteret Laxen (nuvarande kvarteret Garvaren söder om undersökningsområdet) och fem schakt i kvarteret Vårdtornet ännu längre söderut. I Laxen påträffades husgrunder och källare som var ifyllda med raseringsmassor och brandlager, samt lämningar efter odling. I Vårdtornet var däremot allt av antikvariskt intresse bortschaktat (Stibéus 2011).

En mer omfattande undersökning utfördes i kvarteret Laxen 2011. Då framkom bebyggelse lämningar från framför allt 1800-talet, men även 1600- och 1700-talet. Dessutom undersöktes ett odlingslager (Bertheau 2013).

Vid en förundersökning med direkt efterföljande undersökning i nuvarande kvarteren Vårdtornet och Laxen (Garvaren) 2018 påträffades fragmentariska byggnadslämningar som tolkades vara från senmedeltid och tidigmodern tid. Det rörde sig om ett hus med lergolv samt ett dike. Vid förundersökningen framkom också tjocka utfyllnadsmassor, samt bebyggelse lämningar från 1800-talet (Låås 2020).

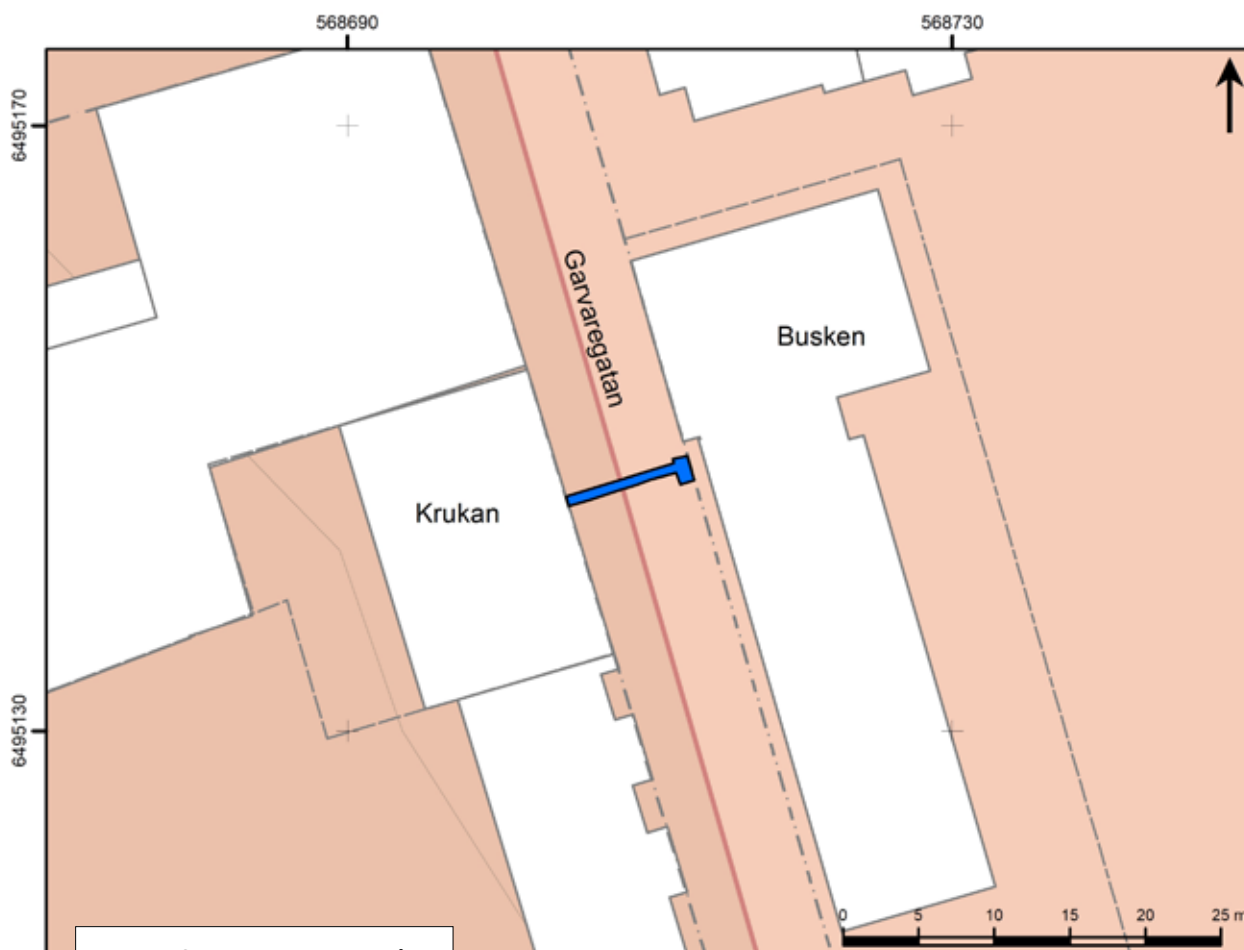
Hösten 2021 utfördes två schaktningsövervakningar längre söderut på Garvaregatan, i samband med ett husbygge i södra delen av kvarteret Kroken. Inga arkeologiska lämningar påträffades vid någon av dessa undersökningar (Wirbrand 2022a, 2022b).

Syfte och målsättning

Syftet med undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt undersöka, dokumentera och om möjligt datera de fornlämningar som framkom vid schaktningen.

Metod och genomförande

Ett schakt grävdes tvärs över Garvaregatan för fiberkabel (figur 4–6). Kabeln skulle ansluta till en stamkabel som låg under östra trottoaren och fortsatte sedan in i husväggen i väster. Schaktet var 8,5 meter långt, 0,55 meter brett och 0,5 meter djupt. En något bredare yta öppnades upp längst i öster. Schaktets totala yta var 6,5 m². Schaktet dokumenterades med foto och text och mättes in med RTK-GPS.

Figur 4. Schaktet markerat i blått.
Utdrag ur Fastighetskartan.
Skala 1:500.

Figur 5. Asfalten tas bort inför schaktning. Foto från öster.

Figur 6. Schaktet från väster.

Undersökningsresultat

Inget av antikvariskt intresse påträffades vid undersökningen.

Tolkning och utvärdering

Att inga arkeologiska lämningar framkom beror sannolikt på att schaktet endast grävdes till 0,5 meters djup. Även om det var tydligt att stora delar av undersökningsytan var störd efter senare tiders markingrepp så är det fullt möjligt att lämningar hade kunnat påträffas på platsen om schaktet hade grävts djupare.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Karta över sjö- och stapelstaden Norrköping år 1769 av lantmätaren Jonas Brolin
<https://www.norrkopings.se/kultur-och-fritid/bibliotek-och-arkiv/stadsarkiv/kartor.html>

Litteratur

- Bertheau, M. 2013. *Ku. Laxen i Norrköping. Bebyggelselämningar och spår efter hantverksaktiviteter från 1600-tal till 1800-tal i kvarteret Laxen*. Särskild arkeologisk undersökning inom fornlämning RAÄ 96 (stadslager) i kvarteret Laxen, Norrköpings stad och kommun, Östergötland. Rapport från Arkeologikonsult 2013:2533.
- Broberg, B. 1984. *Norrköping. Medeltidsstaden 50*. Stockholm.
- Kristensson, P. 2016. *Norrköpings gatunamn*. Klingsbergs förlag, Norrköping.
- Kristensson, P. 2018. *Norrköpings kvartersnamn*. Klingsbergs förlag, Norrköping.
- Lundgren, H. (red.) 1916. *Två gamla beskrifningar öfver Norrköping. Efter originalhandskrifterna i Linköpings Stiftsbibliotek*. Norrköping.
- Låås, J. 2020. *Nya kvarteret Garvaren. Lämningar från senmedeltid till modern tid i före detta kvarteret Laxen och kvarteret Vårdtornet*. Arkeologisk förundersökning och undersökning inom Norrköpings stadslager L2009:7173 (RAÄ Sankt Johannes 96:1), Norrköpings kommun, Östergötlands län. Rapport från Arkeologikonsult 2020:3142.
- Stibéus, M. 2011. *Tidigmedeltida gravar och tidigmodern bebyggelse*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ 96:1. Kvarteret Laxen, Mjölaren och Vårdtornet. Norrköpings stad och kommun. Östergötlands län. UV rapport 2011:86.
- Wirbrand, F. 2022a. *Schaktning i Garvaregatan. Fjärrvärme till Kroken 13*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:47.
- Wirbrand, F. 2022b. *Schaktning i Garvaregatan. VA till Kroken 13*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2022:48.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM22132
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-5758-2022, 2022-09-21
<i>Kulturmiljöregistret uppdragsnr:</i>	202201427
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
<i>Undersökningsperiod:</i>	31 oktober 2022
<i>Personal:</i>	Fredric Wirbrand (projektledare)
<i>Landskap:</i>	Östergötland
<i>Län:</i>	Östergötland
<i>Kommun:</i>	Norrköping
<i>Socken:</i>	Norrköpings stad
<i>Fastighet:</i>	Nordantill 1:1
<i>Fornlämning:</i>	L2009:7173, stadslager
<i>Koordinater:</i>	N 6495144-6495148 / Ö 568704-568712
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Area (m ²)	Djup (m)	Kontexter
1	8,5	0,55	6,5	0,5	Inga.